

Republika e Kosovës
Republika Kosovo – Republic of Kosovo

Këshilli i Kosovës për Trashëgimi Kulturore
Savet Kosova za Kulturno Nasledje / Kosova Council for the Cultural Heritage

FORMULAR PROPOZIMI

**Paraqitja e Asetit të Trashëgimisë Kulturore për Përcaktim në Mbrojtje të Përhershme
Trashëgimi Arkeologjike, Arkitekturale, Peizazh kulturor**

EMËRTIMI ZYRTAR I ASETIT TË PROPOZUAR

Xhamia e Sinan Pashës

(Fotografi pamje karakteristike, dt...)

Pamje perëndimore e xhamisë_ Mars 2016

Datimi/et (Relativ/e) : 1615 (Shek XVII)

Periudha/t historike: Periudha Osmane

Adresa: Vendndodhja, Qyteti/Fshati, Komuna

Rr: “Adem Jashari”, lagjja: Saraçhane, 20000, Prizren

Lloji i asetit të propozuar

(Kategoria ligjore dhe Nënkatëgoria sipas nenit 2 të LTK)

Kategoria: Trashëgimia Arkitekturale;
Nënkategoria: Monument / Ansambël

Numri unik : 000337

Numri i regjistrit në KKTK:

Statusi i mbrojtjes ligjore të mëhershme/referenca e dokumentit/aktit nëse ka
(Akti i mëhershëm nëse ka)

Vendim Nr. 1599/48, më datë: 27.09.1948

ARSYESHMËRIA RRETH VENDOSJES SË ASETIT NË MBROJTJE TË PËRHERSHME

(Të përshkruhet arsyetimi se përse aseti i propozuar konsiderohet i rëndësishëm dhe duhet të vendoset në mbrojtje të përhershme.)

Xhamia e Sinan Pashës përmban vlera të rëndësishme artistike, historike dhe kulturore për qytetin dhe regjionin. Pozita e saj dominuese ndaj sheshit Shadërvan, e vendosur mbi një bazament të ngritur nga niveli i rrugës, rrisin vlerat e këtij monamenti të rëndësishëm.

Xhamia e Sinan Pashës paraqet njërin prej simboleve kryesore të Prizrenit, dhe së bashku me Urën e Gurit dhe Kalanë e vendosur mbi kodër, përbën njërin prej panoramave kryesore të diversitetit kulturor të qytetit.

Në aspektin arkitektonik kjo xhami dallohet për nga formësimi vëllimor, proporcionet dhe elementet e kompozura në harmoni me njëra tjetrën. Në aspektin vëllimor sidomos dallohen proporcionet e kupolës masive dhe minarja elegante. Në aspektin planimetrik kjo xhami dallohet nga xhamitë tjera në regjion falë veçantisë së formësimit ku pjesa e *mihrabit* me bazë gjysmë-rrethore del në formë *abside* nga baza katrore e sallës së lutjes.

E ndërtuar në qendër të qytetit, xhamia e Sinan Pashës për shekuj me radhë ka qenë pjesë e pandashme e jetës së qytetarëve të Prizrenit dhe është shndërruar në simbol shpirtëror dhe kulturor për qytetin dhe regjionin.

Kriteret e përzgjedhjes sipas së cilave është propozuar aseti

(Specifikimi/përshkrimi i kriterëve sipas Nenit 4, Rreg.Nr.5.2008/MKRS)

Vlerat historike: Xhamia e Sinan Pashës me historinë që ndërlidhet me donatorin, mënyrën e ndërtimit, vjetërsinë dhe origjinalitetin e ruajtur deri në ditët e sotme, paraqet një dëshmi të zhvillimeve arkitektonike dhe rrethanave historike gjatë shek. XVII. Ndërtuesi i xhamisë, Sinan Pasha paraqet një figurë e rëndësishme historike ushtarake, i cili shquhej edhe për mençurinë e tij.

Vlerat artistike: Xhamia e Sinan Pashës dallohet për nga pozita e saj dominante, kompozicioni vëllimor, proporcionet, teknika e ndërtimit me gurë të gdhendur, dhe trajtim të pasur dekorativ të enterierit. Si e tillë, ky monument ka vlera të larta artistike. Vlerat e lartpërmendura e shndërrojnë këtë xhami në njërin prej pikave kryesore të referimit në peizazhin kulturor dhe vizual të Prizrenit.

Vlerat shkencore: Në aspektin shkencor të studimit të mënyrës dhe teknikave të ndërtimit kjo xhami nëpërmjet autenticitetit dhe integritetit të ruajtur të fazave të ndryshme ndërtimore paraqet

një shembull të rëndësishëm për zhvillim të studimeve shkencore në lëmin e teknikave tradicionale të ndërtimit e sidomos ndërtimi i kupolës nga gurë të gdhendur me një diametër të gjerë 42.5 metra.

Krahas hulumtimeve teknike shkencore, vetë ndërtesa paraqet një dëshmi për studime dhe hulumtime në fushën e arkeologjisë, kulturës, arkitekturës dhe religjionit.

Vlerat shoqërore: Xhamia ka qenë në shërbim të popullatës, e veçanërisht të lagjes. Ajo nuk ka shërbyer vetëm thjeshtë për të kryer një obligim fetar, por ka qenë vend-takim i banorëve ku diskutoheshin çështje të ndryshme, parashtroheshin probleme dhe nevoja të banorëve, etj. Ky rol vazhdon të qëndroj edhe sot. Xhamia e Sinan Pashës është njëra ndër xhamitë kryesore dhe më të frekuentuara nga besimtarët islam të Prizrenit.

Vlerat shpirtërore: Historiku i gjatë i zhvillimeve të kësaj xhamie nga koha kur është ndërtuar e deri më sot, ngërthen në vete ndërthurjen e rëndësisë së religjionit, traditave dhe vlerave tradicionale të komunitetit lokal të Prizrenit nëpërmjet simbolizmit të rezistencës për ruajtjen me çdo kusht të këtij monumenti nga faktorët cenues nëpër kohë. Si e tillë, Xhamia e Sinan Pashës paraqet njërin prej simboleve kryesore të identitetit kulturor dhe fetar; ajo paraqet njërën nga simbolet e identitetit Osman të ndërlidhur me identitetin lokal të Prizreni gjatë shek. 17 - 20.

Rariteti: Planimetria e xhamisë e formësuar në formë katrore me bazën gjysmë-rrethore të mihrrabit në juglindje paraqet një rast të rrallë tipologjik në territorin e Kosovës. Krahas xhamisë së Sinan Pashës, në Prizren gjatë shek. XIX është ndërtuar një xhami tjetër me përmasa dhe dimensione më të vogla, ajo e Emin Pashës, e cila në aspektin e formësimit planimetrik është ndërtuar në bazë të xhamisë së Sinan Pashës.

Propozuesi:

Institucioni: Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore Prizren – MKRS

Emri/Mbiemri: Samir Hoxha

Nënshkrimi _____

Adresa dhe kontakti: Adresa: Rruga "Marin Barleti" nr. 11, 20 000 Prizren

Tel: 029/244-487

Mob. +37744/216-010

Email: samirhoxha11@gmail.com

samir.hoxha@rks-gov.net

Data :/..../.....

Bashkëngjitur: Lista e të dhënave dhe dokumentacioni

1. Të dhënat mbi lokacionin e asetit
2. Të dhënat mbi asetin
3. Propozim deklarata e rëndësisë
4. Gjendja e asetit
5. Dokumentacioni përcjellës

Pranimi

Nr. protokolit .../.../... Dt..../.../.....

Zyrtari përgjegjës

Emri Nënshkrimi

1. LOKACIONI I ASETIT

Komuna, Qyteti/Fshati/Adresa

(Të dhëna themelore të Komunës, fshatit apo qytetit)

Komuna e Prizrenit, Prizren, Sheshi Shadërvan, p.n., 20000

Qyteti i Prizrenit shtrihet në pjesën jugore të Rrafshit të Dukagjinit, në rrugën që lidhte më parë bregdetin verior të tokave shqiptare dhe qendrat e tij qytetëro- tregtare me rajonet e brendshme të Kosovës dhe të Ballkanit.

Prizreni është i njohur që nga antikiteti si një vend unik në Ballkan për vlerat e trashëgimisë kulturore, të civilizimeve dhe religjioneve të ndryshme. Falë pozitës së favorshme gjeografike, gërshetimit harmonik të kulturave gjatë historisë dhe një numri të lakmueshëm të monumenteve të trashëgimisë kulturore të të gjitha kohërave, qyteti i Prizrenit me plot të drejtë mban epitetin e "qytetit muze" apo "muzeut nën qiellin e hapur", dhe radhitet si njëra ndër qytetet më të bukura të Kosovës.

Nga e kaluara, qyteti i Prizrenit ka trashëguar një numër të madh objektesh kulturo -historike. Më të rëndësishme janë : Kompleksi i Shatërvanit, Nënkalaja, Marashi, Kalaja, Kisha e Shën Premtes, Kisha e Shën Shpëtimit, Xhamia e Bajraklisë, Xhamia e Sinan Pashës, Hamamet, krojet publike, ura e gurit dhe një numër i madh i shtëpive tradicionale të trashëguar ndër shekuj.¹

Shtojcë 1: A4-Harta e lokacionit të asetit në territorin e Komunës përkatëse

Koordinatat gjeografike - Latituda/Longituda (KosovaNewRef I)

Lat: 7478643.918; Lon: 4674420.692

Përshkrimi tekstual i situacionit të asetit të propozuar, me linjëzim të perimetrit territorial dhe zonës rrethuese për mbrojtje /buffer zone

Xhamia e Sinan Pashës gjenden brenda Qendrës Historike të Prizrenit, respektivisht në nën-zonën Zona tradicionale e dyqaneve. Xhamia gjendet në sheshin Shadërvan që paraqet qendrën kryesore të zonës së vjetër të Prizrenit.

Është e vendosur mbi një terren të pjerrët, mbi një bazament të ngritur nga niveli i sheshit. Parcela e xhamisë kufizohet nga anët veriore, perëndimore dhe jugore me rrugë, kurse në anën lindore me lokale zejtare përdhes. Qasja në xhami bëhet kah ana veriore nëpërmjet shkallëve nga guri. Në këndin perëndimor kah ana veriore gjendet kroi i gurit, i ndërtuar në të njëjtën kohë me xhaminë. Në anën jugore të parcelës së xhamisë shtrihet oborri, i cili gjatë periudhave të ndryshme kohore ka kryer funksione të ndryshme.

Pranë xhamisë gjenden edhe monumente tjera me rëndësi, sikurse kroi i Shadërvanit, Ura e Gurit, Kompleksi i Nënkalasë, Hamami i Gazi Mehmed Pashës, Xhamia e Emin Pashës, minarja e xhamisë Arasta (Jakub Evrenoz Beut), xhamia e Saraçhanes (Kuli Mehmed Beut), teqja e tarikatit Halveti dhe disa shtëpi tradicionale që datojnë nga shek. 18 dhe 19.

¹ Ueb faqja zyrtare e Databazës së trashëgimisë Kulturore të Kosovës, http://dtk.rks-gov.net/tkk_trashegimia.aspx?qyteti=20

Qendra Historike e Prizrenit është e klasifikuar si Zonë e veçantë e mbrojtur me vlera të interesit lokal, shtetëror dhe ndërkombëtar. Mbrojtja, administrimi dhe zhvillimi i qëndrueshëm i kësaj qendre rregullohet nëpërmjet ligjit Nr. 04/L-066 për Qendrën Historike të Prizrenit. Kjo Zonë, ku gjendet edhe Hamami i Gazi Mehmed Pashës është e përfshirë në listën e trashëgimisë kulturore në kategorinë: Trashëgimia Arkitekturale, dhe nënkategorinë: Fushë e konservimit arkitekturor. Qendra Historike e Prizrenit njëherit paraqet edhe zonën rrethuese mbrojtëse të Xhamisë së Sinan Pashës dhe aseteve tjera të trashëgimisë kulturore, të cilët gjenden brenda sipërfaqes së kësaj zone.

Perimetri i asetit të propozuar: _____ ha

Zona rrethuese për mbrojtje/Buffer zone: _____ ha

Sipërfaqja totale: _____ ha

Hartat dhe planet e situacionit

Shtojcë 2:

- Planet e situacionit me shenjzim të kufirit perimetral dhe zonës rrethuese $P=1:500$ dhe $1:200$ (nëse është e aplikueshme).
- Planet kadastrale të asetit të propozuar për mbrojtje.
- Harta topografike në shkallë të gjerë, me shenjzim të kufirit perimetral të asetit dhe zonës së mbrojtur rreth tij (buffer zone), gjeoreferencat në min. tri pika, koordinatat, shënimi i përpjesës, orientimi, projeksioni, emri i pronarit dhe data.
- Me qëllim të përfshirjes së asetit në GIS, informatat gjeografike dixhitale për kufirin e perimetrit të asetit dhe zonës rreth tij të paraqiten në formë vektoriale.

2. PËRSHKRIMI I ASETIT

Përshkrimi i elementeve përbërëse të asetit, përfshirë ndërtesën/strukturën apo ndërtesat/strukturat, stratigrafinë dhe elementet tjera ndërlidhëse me asetin

- Përshkrimi i asetit të propozuar nga momenti i propozimit, duke specifikuar përmbajtjen e të gjitha elementeve dhe karakteristikat domethënëse të tyre ndërlidhur me atributet e trashëgimisë kulturore.
- Në rastin e trashëgimisë arkitekturore (monument, ansambël/tërësi dhe fushë e konservimit arkitekturor) dhe të trashëgimisë arkeologjike (monument, ansambël, lokalitet apo rezervat) të bëhet përshkrimi i të gjitha elementeve ndërlidhëse të asetit në kuptimin e veçorive të trashëgimisë kulturore. Në këtë kuadër përfshihet përshkrimi i ndërtesës, strukturës ose ndërtesave/strukturave, planimetritë, sistemi i ndërtimit, stili arkitekturor, proporcionet, ritmi, enterieri, materialet, datimi dhe aspektet tjera ndërlidhëse të lokacionit të asetit, siç janë: terreni, oborri, mobili, pikturat, ikonat, mbishkrimet epigrafike, mjedisi rreth tij, etj.

Xhamia e Sinan Pashës ndodhet në Zonën Historike të qytetit të Prizrenit. Është ndërtuar në vitin 1615 nga ana e Sofi Sinan Pashës - person i shquar, njeri i dijes, me pozitë të rëndësishme në administratën Osmane. Me pozitën e saj dominuese, dimensionet, formën, proporcionin e minares ndaj kupolës, materialet dhe teknikën e ndërtimit, dekorimet e pasura në enterier, Xhamia e Sinan Pashës paraqet njërin prej monumenteve më karakteristike të Prizrenit.

Xhamia është vendosur mbi një bazament të ngritur ku qasja nga rruga bëhet në anën veriore nëpërmjet shkallëve të gdhendura nga guri. Ka planimetri katrore me një nishë në pjesën juglindore që e bën xhaminë më specifike në krahasim me xhamitë tjera në Kosovë. Është ndërtuar nga gurët lumorë të latuar, të lidhur me llaç gëlqeror, ndërsa nga ana e jashtme është veshur me gurë të gdhendur (të cilët supozohet që janë marrë nga gërmadhat e Manastirit të Kryeengjëjve). Minarja e xhamisë është ndërtuar prej gurëve shtufe (*sig*a), me bazë katrore dhe trung rrethor. Në pjesën e sipërme ndodhet një Sherefë.

Para hyrjes në xhami ndodhet hajati i hapur, i punuar prej guri. Hajati ka tri kupola të mbuluara me plumb të cilat mbështeten në shtylla guri me bazë rrethore. Xhamia mbulohet me një kupolë të gjerë me diametër 42.5 m.

Enterieri është hapësirë unike, e ndriçuar përmes dritareve të radhitura në nivele, me kupolë të pikturuar me motive florale në tri faza. Dy fazat e para të pikturave murale u takojnë shekujve XVII-XVIII të punuar me teknikën “al seko”, kurse faza e tretë i takon periudhës së shekullit XIX të punuar në stilin Barok, ku mbizotërojnë motivet me ngjyrë blu. Enterieri në përbërje ka mahvilin, mimberin dhe mihrabin po ashtu të dekoruar me piktura me motive florale dhe dekorime plastike të punuara në gurë.

Në anën veriore të xhamisë, pranë shkallëve gjendet një fontanë guri e dekoruar e cila shërben për abdes (ritual fetar) dhe shfrytëzim publik.

Në anën jugorë të xhamisë gjendet oborri i madh i rrethuar me mure nga guri.

Sipas tipologjisë xhamia e Sinan Pashës i takon tipit të xhamive me nishë (Mihrab) dhe me Hajat (Portik) të ndërtuar prej guri, në të cilin gjendet edhe një mihrab.

Xhamia i shërbeu nevojave fetare deri në vitin 1912. Gjatë luftërave Ballanike dhe Luftës së Parë Botërore xhamia u shfrytëzua si depo për municion nga ushtria Bullgare dhe Serbe. Në vitin 1919 xhamia pësoi një dëmtim të rëndë, me ç'rast është demoluar hajati i xhamisë.

Me formimin e Entit për Mbrojtjen e Përmendoreve Kulturore në vitin 1967 filloi përkujdesja për monumentet. Kështu gjatë viteve 1968/1969 pas një renovimi xhamia shndërrohet në Muze të Dorëshkrimeve Orientale, kurse gjatë viteve 1973-1978 bëhet restaurimi dhe konservimi i pikturave murale.

Në periudhën prej 2007 - 2011 me donacionin të Agjencisë Turke për Bashkëpunim dhe Zhvillim (TIKA) janë bërë punimet restauro-konservuese si në enterier po ashtu edhe në eksterier. Duke u bazuar në gjurmët dhe dokumentet e vjetra është bërë rikonstruimi i tërësishëm i Hajatit, përf forcimi struktural i kupolës, ndërrimi i mbulesës nga plumbi, restaurimi dhe konservimi i pikturave murale.

Në vitin 2011 Xhamia e Sinan Pashës pas një periudhe të gjatë është hapur përsëri për shërbim për besimtarët.

Gjatë viteve 2013-2014 janë zhvilluar punimet për rregullimin e oborrit të xhamisë, gjithashtu me donacion të Agjencisë Turke për Bashkëpunim dhe Zhvillim (TIKA), me ç'rast është krijuar një hapësirë publike rekreative në kuadër të kompleksit të Xhamisë.

Shtojcë 3: Dokumentacioni teknik i gjendjes aktuale të ndërtesës/strukturës, ndërtesave/strukturave kryesore të asetit të propozuar për mbrojtje, përfshirë planimetritë dhe prerjet kryesore, fasadat karakteristike, perspektivat, dhe fotografitë karakteristike të enterierit dhe eksterierit.

Funksioni (përdorimi) aktual /Shfrytëzuesi/t/Pronësia e ndërtimeve dhe tokës

Funksioni aktual: Xhami – faltore për ofrimin e shërbimeve të faljes së namazit dhe destinacion turistik i vizituar nga vizitorët vendas dhe të huaj.

Pronësia: Xhamia e Sinan Pashës është pronë e Bashkësisë Islame dhe menaxhohet nga Bashkësia Islame – dega në Prizren.

Shfrytëzuesit aktual: Xhamia menaxhohet nga Bashkësia Islame – dega në Prizren dhe është e hapur për besimtarët për kryerjen e ritualeve fetare si dhe për vizitorët.

Zhvillimi historik dhe kronologjik i asetit

- *Përshkrimi i formësimit të asetit nga themelimi deri në gjendjen aktuale, duke specifikuar ndryshimet, transformimet, demolimet apo rindërtimet domethënëse në historinë e konservimit.*
- *Ndërlidhur me asetet e trashëgimisë arkitekturore dhe arkeologjike, të bëhet paraqitja e fazave kryesore ndërtimore për: monumente, ansamble, fusha të konservimit arkitektural, lokalitete dhe rezervate. Peizazhi kulturor, të përshkruhet sipas të dhënave të lartëshënuara, duke përfshirë aspektin e historisë dhe kronologjisë së aktiviteteve njerëzore në mjedisin natyror.*

Funksionet:

Nga viti i ndërtimit e deri më sot, Xhamia ka ruajtur kryesisht funksionin primar të xhamisë, me disa periudha të ndërprerjes për shkaqe dhe rrethana të ndryshme historike.

- **Vitet 1615 - 1912** – xhamia i shërbeu nevojave fetare të komunitetit islam.
- **1914 – 1917** – Xhamia është mbyllur për shërbime fetare dhe është shfrytëzuar si depo për municion nga ushtria Bullgare.
- **1919** – Është demoluar pjesa e *hajatit* të xhamisë.
- **1920 – 1941** - Xhamia është shfrytëzuar si depo për municion nga ushtria Serbe.
- **1941** – Xhamia i rikthehet në shfrytëzim komunitetit fetar Islam.
- **1954** – Xhamia është shpallur monument me rëndësi të jashtëzakonshme në mbrojtje të shtetit, që ka mundur realizimin e punëve restauruese.
- **1967 - 1968** – Xhamia është shpallur Muze i Dorëshkrimeve Orientale.
- **1969 – 1972** – Pas një beteje të gjatë ligjore bashkësia Islame e rikthen të drejtën e shfrytëzimit të xhamisë si faltore.
- **1972 – 1985** – Ndërhyrjet konservuese në enterier të xhamisë, me ç'rast xhamia funksionon për rituale fetare vetëm gjatë stinës së dimrit.
- **1989 – 1992** – Xhamia qëndron e mbyllur për besimtarë.
- **1992** – Xhamia hapet përsëri për kryerjen e shërbimeve fetare
- **2007 – 2011** – Mbyllja e përkohshme e xhamisë për shërbime fetare, si rezultat i ndërhyrjeve konservuese në ndërtesë.
- **2011** – Xhamia hapet për kryerjen e shërbimeve fetare dhe për vizitorë.

Transformimet – Ndërhyrjet konservuese:

Në bazë të hulumtimeve që janë bërë në arkiv, analizës së gjurmëve të ndërtimit në objekt janë dokumentuar ndërhyrje të numërta meremetuese dhe konservuese:

- Viti 1671 – riparimi i pikturave murale;
- Viti 1762 – riparimi i *miberit*.
- Viti 1860 – Re-pikturimi i pikturave murale në enterier; rindërtimi i *mahfilit* – galerisë;
- Viti 1912 – *Hajati* i xhamisë ka qenë i mbyllur dhe ka shërbyer si Medrese deri në vitin 1912;
- Viti 1919 – Demolimi i *hajatit* të xhamisë;
- 1968 – 1970 – Restaurimi i kupolës dhe hulumtimi i shtresave të pikturave murale;
- 1972 – 1987 – Konservimi i pikturave murale;
- 1982 – 1987 – Vazhdimi i pjesshëm i konservimit të pikturave murale;
- 1989 – Dokumentimi grafik i attributeve arkitektonike të xhamisë – hartimi i planit të gjendjes aktuale;
- 1991 – Sanimi i kupolës;
- Viti 2006 – Hartimi i planit të konservimit të xhamisë nga TIKA (Agjensioni Turk për bashkëpunim).
- Viti 2007-2011 – Implementimi i punëve konservuese në xhami - Projekt i financuar nga TIKA.
- 2012 – Hartimi i planit të adaptimit të oborrit të Xhamisë nga QRTK Prizren;
- 2012-2013 – Implementimi i punëve në oborr – projekt i financuar nga TIKA.

Fazat kryesore ndërtimore:

Në bazë të hulumtimeve që janë bërë në arkivin Osman në Stamboll dhe në arkivin e QRTK Prizrenit, dhe analizës së gjurmëve të ndërtimit në ndërtesë janë përcaktuar fazat e ndërtimit dhe transformimet e bëra në objekt. Në historinë e ndërtimit të këtij objekti, janë përcaktuar katër faza vendimtare që kanë pasur ndikim në formën dhe funksionin e tij.

- **Faza fillestare ndërtimore** është koha e ndërtimit të hamamit që është diku në fillim të shek XVII.

- **Faza e dytë – Shek. XIX** - Ndërhyrjet në enterier të xhamisë të realizuara gjatë shek. XIX kanë lënë gjurmë të dukshme në gjendjen aktuale të saj, duke ndikuar edhe në ndryshimin e stilit të pikturave murale dhe trajtimit të elementeve të enterierit.

- **Faza e tretë – pjesa e parë e shek. XX** : Faza tjetër me rëndësi është periudha kur xhamia është shfrytëzuar si depo e municionit. Ky funksion ka ndikuar në degradimin e vlerave të saj dhe në dëmtimin e strukturës. Nga kjo fazë gjurmë të dukshme në xhami ka lënë demolimi i *hajatit* në vitin 1919.

- **Faza e katërt – gjysma e dytë e shek. XX**: Kjo periudhë paraqet shpalljen e xhamisë si monument nën mbrojtje të shtetit, dhe trajtimin e tij nën kujdesin shtetëror. Gjatë kësaj periudhe është bërë konservimi i pikturave murale.

- **Faza e pestë** – Duke filluar nga viti 2007 janë bërë ndërhyrje konservuese rrënjësore në xhami. Këto ndërhyrje kanë mundësuar përforcimin strukturor të ndërtesës, rikthimin e gjendjes fillestare nëpërmjet rindërtimit të *hajatit* dhe restaurimit të pikturave murale në enterier.

3. PROPOZIM DEKLARATA E RËNDËSISË NË PËRPUTHJE ME ATRIBUTET DHE VLERAT

- *Atributet dhe vlerat që paraqet aset, sipas kritereve të përcaktuara në nenin 4, Rreg. Nr.05, 2008, MKRS.*
- *Analiza analoge e aseteve të njëjta në nivelin lokal, shtetëror dhe më gjerë.*
- *Autenticiteti/Integriteti*

Deklarata e rëndësisë

Xhamia e Sinan Pashës është bartës i vlerave specifike arkitekturale, historike, kulturore dhe shoqërore për qytetin dhe regjionin. Xhamia përmban vlera të rëndësishme artistike, historike dhe kulturore për qytetin dhe regjionin. Në aspektin arkitektonik kjo xhami dallohet për nga formësimi vëllimor, proporcionet dhe elementet e kompozuara në harmoni me njëra tjetrën. Në aspektin vëllimor sidomos dallohen proporcionet e kupolës masive dhe minarja elegante. Në aspektin planimetrik kjo xhami dallohet nga xhamitë tjera në regjion falë veçantisë së formësimit ku pjesa e *mihrrabit* me bazë gjysmë-rrethore del në formë *abside* nga baza katrore e sallës së lutjes.

Xhamia e Sinan Pashës paraqet njërin prej simboleve kryesore të Prizrenit, dhe së bashku me Urën e Gurit dhe Kalanë e vendosur mbi kodër, përbën njërin prej panoramave kryesore të diversitetit kulturor të qytetit. E ndërtuar në qendër të qytetit, xhamia e Sinan Pashës për shekuj me radhë ka qenë pjesë e pandashme e jetës së qytetarëve të Prizrenit dhe është shndërruar në simbol shpirtëror dhe kulturor për qytetin dhe regjionin.

Vlerat:

Vlerat historike: Xhamia e Sinan Pashës me historinë që ndërlidhet me donatorin, mënyrën e ndërtimit, vjetërsinë dhe origjinalitetin e ruajtur deri në ditët e sotme, paraqet një dëshmi të zhvillimeve arkitektonike dhe rrethanave historike gjatë shek. XVII. Ndërtuesi i xhamisë, Sinan Pasha paraqet një figurë e rëndësishme historike ushtarake, i cili shquhej edhe për mençurinë e tij.

Vlerat artistike: Xhamia e Sinan Pashës dallohet për nga pozita e saj dominante, kompozicioni vëllimor, proporcionet, teknika e ndërtimit me gurë të gdhendur, dhe trajtim të pasur dekorativ të enterierit. Si e tillë, ky monument ka vlera të larta artistike. Vlerat e lartpërmendura e shndërrojnë këtë xhami në njërin prej pikave kryesore të referimit në peizazhin kulturor dhe vizual të Prizrenit.

Vlerat shkencore: Në aspektin shkencor të studimit të mënyrës dhe teknikave të ndërtimit kjo xhami nëpërmjet autenticitetit dhe integritetit të ruajtur të fazave të ndryshme ndërtimore paraqet një shembull të rëndësishëm për zhvillim të studimeve shkencore në lëmin e teknikave tradicionale të ndërtimit e sidomos ndërtimi i kupolës nga gurë të gdhendur me një diametër të gjerë 42.5 metra.

Krahas hulumtimeve teknike shkencore, vetë ndërtesa paraqet një dëshmi për studime dhe hulumtime në fushën e arkeologjisë, kulturës, arkitekturës dhe religjionit.

Vlerat shoqërore: Xhamia ka qenë në shërbim të popullatës, e veçanërisht të lagjes. Ajo nuk ka shërbyer vetëm thjeshtë për të kryer një obligim fetar, por ka qenë vend-takim i banorëve ku diskutoheshin çështje të ndryshme, parashtroheshin probleme dhe nevoja të banorëve, etj. Ky rol vazhdon të qëndroj edhe sot. Xhamia e Sinan Pashës është njëra ndër xhamitë kryesore dhe më të frekuentuara nga besimtarët islam të Prizrenit.

Vlerat shpirtërore: Historiku i gjatë i zhvillimeve të kësaj xhamie nga koha kur është ndërtuar e deri më sot, ngërthen në vete ndërthurjen e rëndësisë së religjionit, traditave dhe vlerave tradicionale të komunitetit lokal të Prizrenit nëpërmjet simbolizmit të rezistencës për ruajtjen me çdo kusht të këtij monumenti nga faktorët cenues nëpër kohë. Si e tillë, Xhamia e Sinan Pashës paraqet njërin prej simboleve kryesore të identitetit kulturor dhe fetar; ajo paraqet njërën nga simbolet e identitetit Osman të ndërlidhur me identitetin lokal të Prizreni gjatë shek. 17 - 20.

Rariteti: Planimetria e xhamisë e formësuar në formë katrore me bazën gjysmë-rrethore të mihrabit në juglindje paraqet një rast të rrallë tipologjik në territorin e Kosovës. Krahës xhamisë së Sinan Pashës, në Prizren gjatë shek. XIX është ndërtuar një xhami tjetër me përmasa dhe dimensione më të vogla, ajo e Emin Pashës, e cila në aspektin e formësimit planimetrik është ndërtuar në bazë të xhamisë së Sinan Pashës.

Analiza analoge e aseteve të njëjta në nivelin lokal, shtetëror dhe më gjerë

- Në nivel vendor, në qoftë se analizohen ndërtesat xhamitë të cilët janë ndërtuar në gjatë periudhave të ndryshme të sundimit Osman, mund të përfundojmë se Xhamia e Sinan Pashës veçohet për nga trajtimi arkitektonik dhe kompozimi i planimetrisë. Planimetria e xhamisë e formësuar në formë katrore me bazën gjysmë-rrethore të mihrabit në juglindje paraqet një rast të rrallë tipologjik në territorin e Kosovës.
- Në nivel rajonal më të gjerë studimet shtesë duhet të ndërmerren.

Autenticiteti/Integriteti

Përkundër ndërhyrjeve konservuese dhe transformimeve gjatë viteve, Xhamia e Sinan Pashës ka ruajtur autenticitetin dhe integritetin strukturor dhe formësor në një nivel të lartë. Në xhami janë ruajtur fazat kryesore të ndërtimit, kryesisht ajo origjinale dhe ajo e fazës së dytë të renovimeve të kryera gjatë shek. XIX.

4. GJENDJA E ASETIT/ FAKTORËT NDIKUES DHE RREZIKU

- *Përshkrimi i gjendjes së ruajtjes të elementeve origjinale të asetit*
- *Përshkrimi i gjendjes teknike*
- *Faktorët ndikues ndaj asetit, presionet e zhvillimit bashkëkohor, adaptimet, transformimet, demolimet, ndërtimet e reja, agrokultura, veprimet ilegale, ndotja, fatkeqësitë natyrore, aksidentale, etj.*

Përshkrimi i gjendjes së ruajtjes së elementeve origjinale

Përveç strukturës ndërtimore që janë ruajtur nga gjitha fazat ndërtimore dhe meremetuese (restauruese), në xhami janë ruajtur edhe elementet origjinale. Këtu mund të përmendim:

- Strukturën e mureve, kupolës dhe minares;
- Dera në hyrje;
- Elementet e enterierit: *mihrabi, mimberi, mahfili*;
- Pikturat murale në kupolë dhe mure: janë ruajtur të dy shtresat e pikturave murale;

Përshkrimi i gjendjes teknike: Gjendja & Konservimi i lokalitetit

Pas përfundimit të ndërhyrjeve konservuese në vitin 2011, xhamia e Sinan Pashës në përgjithësi është në gjendje stabile.

Faktorët ndikues ndaj asetit

Faktorët natyror – Faktorët kryesorë që dëmtojnë monumentin janë shiu dhe lagështia.

Përkundër evitimit të problemeve të depërimit të lagështisë nga toka, nevojitet një monitorim dhe mirëmbajtje periodike e strukturës.

Faktori njeri - Mungojnë shenjat për orientim të vizitorëve dhe materiali informues rreth xhamisë. Numri i pakontrolluar i vizitorëve paraqet një faktor që në të ardhmen mund të rrezikojë gjendjes fizike të xhamisë.

5. DOKUMENTACIONI PËRCJELLËS

- *Fotografi dhe material audiovizuel, në formë të shtypur dhe dixhitale.*
- *Kopje e Formularit standard të regjistrimit të asetit në Inventarin e Trashëgimisë Kulturore (ID Kartela).*
- *Kopje e Aktit të mëhershëm mbi statusin ligjor të asetit.*
- **Shtojcë 1**, A4-Harta e lokacionit të asetit në territorin e Komunës përkatëse, në formë të shtypur dhe dixhitale.
- **Shtojca 2**, Planet e situacionit të asetit me shenjëzim të kufirit perimetral dhe zonës rrethuese, $P=1:200$ dhe $P=1:500$, në formë të shtypur dhe dixhitale.
- *Plani kadastral i asetiit të propozuar për mbrojtje dhe zonës rreth tij, me paraqitjen e të dhënave për parcelat, shfrytëzuesit/pronarët dhe përdorimi i tokës.*
- *Harta topografike në shkallë të gjerë, me shenjëzim të kufirit perimetral të asetit dhe zonës rreth tij (buffer zone), në formë të shtypur dhe dixhitale.*
- *Informatat gjeografike dixhitale për kufirin e perimetrit të asetit dhe zonës rreth tij të paraqiten në formë vektoriale.*
- **Shtojcë 3:** Dokumentacioni teknik i gjendjes aktuale të ndërtesës/strukturës, ndërtesave/strukturave kryesore të asetit të propozuar për mbrojtje, në $P=1:200$, përfshirë planimetritë dhe prerjet kryesore, fasadat (pamjet) karakteristike, perspektivat, dhe fotografitë karakteristike të enterierit dhe eksterierit.

6. PËRGATITJA E FORMULARIT

Institucioni: Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore Prizren

Hartuesit e formularit: Jusuf Xhibo - ida. & MSc. Arkeologji
Nora Arapi Krasniqi - Bark. MSc. Konservim

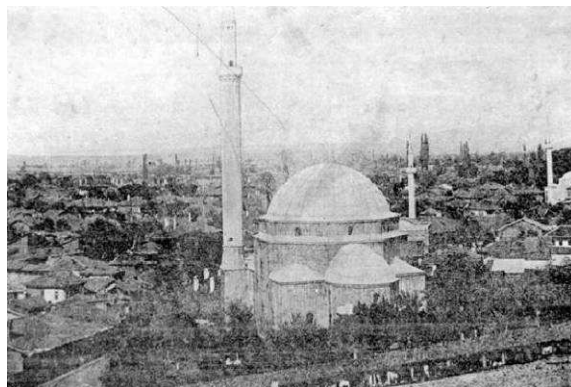
Personi i autorizuar:

Adresa dhe kontakti:

Data: .../.../.....

Nënshkrimi:

Fotografitë e vjetra

Xhamia e Sinan Pashës gjatë vitit 1900

Xhamia e Sinan Pashës gjatë vitit 1912

Portiku para rrënit ~1918

Portiku pas rrënit – viti 1999

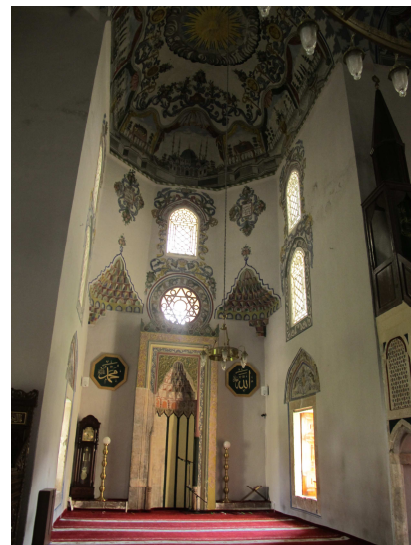

Inaugurimi i muzeut të dorëshkrimeve orientale_1967

Fotografitë karakteristike të enterierit dhe eksterierit

Pamje të xhamisë nga jashtë

Pamje të enterierit

Pamje të oborrit